

Interview Wolfgang Petritscha, Visokog predstavnika u BiH "Neće biti novog Dejtona"

Pocetkom devedesetih Evropa je iznevjerila BiH; SAD podrzala prijedlog Evropske unije da izvrsim reviziju sadasnjih medjunarodnih struktura za provedbu civilnog dijela mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu.

Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu Wolfgang Petric vrlo je angaziran ovih dana. Njegov tekst kojim se usprotivio idejama o preustroju Balkana a u nedjeljnom "Njujork tajmsu" potakao je na razmisljanje, a poruke nakon susreta sa drzavnim sekretaron SAD pocetkom prosle sedmice bile su vrlo jasne i ohrabrujuce.

Ambasadora Petrica zamolili smo da odgovori na pitanja o nekoliko medijskih poziva na preustroju Balkana, ali i da dadne svoju ocjenu nekih zbivanja u nasoj zemlji. Iako na putu, Visoki predstavnik nasao je vremena da u pisanoj formi odgovori na nasu molbu.

Medijski ataci

DA: U posljednjih nekoliko dana imali smo priliku da u utjecajnim americkim medijima, poput The Newsweek, The New York Times ili The Wall Street Journal, procitamo tekstove koji zagovaraju preustroj balkana i podjele multietnickih drzava ovog regiona. Kako komentirate te pozive?

WP: Ljudi imaju pravo na svoje misljenje, medjutim ja vjerujem da su takvi stavovi pogresni i da se ne mogu temeljiti na istoriji ovog regiona. Prekrajanje granica na Balkanu je jedna stara ideja koja se do sada mnogo puta pokazala katastrofalnom

i neizvodivom. "Uredne" granice, unutar kojih se nalaze monoetničke države, nemoguće su i nespojive sa onim što je evropska u stvari ne samo evropska, već i globalna realnost, a to je da monoetničke države ne postoje. Nikad nisu ni postojale. Ovo nije problem specifičan samo za Balkan. Ako počnete sa dijeljenjem ljudi, gdje ćete se zaustaviti? Ljudi žive izmiješano hoćemo li sada početi dijeliti svaki grad, svako selo? To bi dovelo atomizaciji prostora. A tko bi sudio u tome? Prekrajanje granica na Balkanu od strane Velikih sila 1878. godine dovelo je do sto godina nestabilnosti i neprijateljstva u regionu, kulminirajući nedavnim ratovima, koji su ponovo vodjeni u pokušaju da se iscrtaju nove granice, što je samo proizvelo užasne kampanje etničkog čišćenja i patnju.

Ono što je potrebno Bosni i Hercegovini, a zasigurno i cjelokupnom balkanskom regionu, jeste evropeizacija. To je projekat na kojem radim svakodnevno, kako bih ovoj zemlji obezbijedio zakone i mehanizme koji štite njene konstitutivne narode i građane, u skladu sa kriterijima EU. Putem njih, svi njeni građani će imati prava koja će im obezbijediti vladavina zakona. Zajedno sa ekonomskom reformom tržišta, to predstavlja garanciju buduće regionalne stabilnosti.

Veliki napredak

DA: Pozivi o kojima govorimo teže da iniciraju novu međunarodnu konferenciju na kojoj bi to bilo urađeno. Dejton nije uspio i vrijeme je za novi pokušaj. Koliko su zagovornici nove konferencije u pravu?

WP: Ako mislite na novu konferenciju o Bosni i Hercegovini nema potrebe za njom, niti će je biti. Međunarodna zajednica čvrsto stoji iza Daytonu i neće dozvoliti da se on poništi, niti da se BiH podijeli. Postignut je veliki napredak u njegovom provođenju: izbjeglice su se počele vraćati, uveden je pravni i institucionalni okvir kojim se olakšava prelaz na tržišnu ekonomiju i ulaganja, BiH po prvi put nakon pada

komunizma ima vladu koja je orijentirana ka reformi, koja je lojalna svojoj drzavi i u cijem sastavu se ne nalaze stranke koje su bile na vlasti tokom rata.

Osim toga, sam Dayton dozvoljava promjene: u ovom trenutku, uredjenje entiteta ce se promijeniti u skladu sa odlukom Ustavnog suda o konstitutivnom statusu tri naroda u oba entiteta. To je velika stvar i nastojat cu da se nadje rjesenje koje ce osigurati prava Bosnjaka, Hrvata, Srba i Ostalih u entitetima.

A izabrani predstavnici ce moci u odredjenom trenutku poceti razmisljati o promjeni centralne tacke Daytonu, Aneksa 4, odnosno Ustava. Naravno, kao prvo mora doci do potpune implementacije Daytonu, a nakon toga ovdasnji ljudi mogu pazljivije razmotriti to pitanje i vidjeti da li su potrebna poboljsanja. Vrijeme za to jos nije doslo, ali jednog dana ce doci.

Berlinski kongres

DA: Vi ste napisali svojevrsni odgovor u The New York Timesu. Moram vam reci da me je vas clanak koji se pojavio u toj novini, zabrinuo. Iskreno, nisam znao da je situacija tako ozbiljna. Kakve su reakcije na njega koje do vas dolaze?

WP: Pa, isprva nisam mogao vjerovati da ljudi ponovo govore o 1878. godini, tako da sam se zelio usprotiviti takvoj ideji sto prije. Mislim da je reakcija na nedavno izbijanje nasilja u Makedoniji u stranim prijestonicama bila: "o ne, opet sve ispocetka". Zaista mi je stalo da naglasim da to ne mora biti tako. Uvjeren sam da moj stav ima podrsku i u Evropi i u Sjedinjenim Americkim Drzavama, tj. da je nas trenutni kontinuirani angazman po pitanju balkanskih zemalja i njihovo vracanje pod okrilje Evrope najsigurniji nacin da se obezbijedi prosperitetna i stabilna buducnost za jugoistocnu Evropu.

DA: Novu medjunarodnu konferenciju o Balkanu i Bosni zagovara

i Ante Jelavic i njegov HDZ. Kako odgovara na tu ideju?

WP: Vec sam dao odgovor na to: nema potrebe za drugim Daytonom, niti ce ga biti.

DA: Ima se dojam da je americka administracija nestrpljiva i da se zeli povuci sa Balkana i ovaj vrući krompir prepustiti Evropljanima. Da li je to tacno?

WP: SAD su vitalni partner u mirovnom procesu u BiH. Pruzena su mi uvjeravanja za vrijeme moje posjete Washingtonu prosle sedmice da je novoj administraciji u svakom slucaju cilj da nastavi sa svojim angazmanom i da nece nista napraviti bez konzultacije sa evropskim partnerima. S druge strane, od sustinskog je znacaja da Evropa u ovom trenutku preuzme veliki dio odgovornosti. Pocetkom devedesetih, Evropa je iznevjerila Bosnu i Hercegovinu. Medjutim, vjerujem da je Evropa izvukla dragocjenu pouku, te da je spremna i da zeli ispuniti svoje obaveze u BiH. Tako i treba da bude Bosna i Hercegovina je dio Evrope. Spremnost Evrope da pruži ruku Bosni i Hercegovini je pokazana dokumentom pod nazivom "Road Map", odnosno listom uslova koju je izradila EU za BiH. To su uslovi koje BiH treba ispuniti kako bi mogla zakljuciti Sporazum o stabilizaciji i pridruzivanju sa EU. Tu je i Vijece Evrope, kojem je stalo da prihvati BiH kao svog clana, kao i Pakt stabilnosti i mnoge druge inicijative. Buducnost BiH je u evropskoj i evroatlantskoj integraciji.

Pauel mi je dao punu podrsku

DA: Da li su amerikanci nezadovoljni radom Visokog predstavnika, kako tvrdi Newsweek?

WP: Newsweek uopste ne tvrdi tako nesto, niti mene licno spominje. Njihov uvodni clanak ne govori ni o jednom zvanicniku, vec se zalaze za nove granice na Balkanu. Amerikanci su, naravno, veoma vazan faktor u implementaciji mira u BiH i u sirem regionu; oni podrzavaju moj rad. Tokom svoje posjete Washingtonu prosle sedmice, imao sam srdacne i

iskrene razgovore o budućnosti BiH sa državnim sekretarom Powellom i drugim zvaničnicima iz State Departmenta i Pentagona. Mislim da će se nastaviti sadašnji dobri odnosi. Državni sekretar Powell je izrazio punu podršku meni i prijedlogu Evropske unije da izvršim reviziju sadašnjih međunarodnih struktura za civilnu implementaciju u Bosni i Hercegovini, kako bih maksimizirao koordinaciju i efikasnost.

Matic spreman za usvajanje zakona

DA: Kakvim ocijenjujete prve poteze novih vlasti na BiH i entitetskim nivoima?

WP: Prerano je za donosenje zaključaka. Međutim, predsjedavajući Vijeća ministara Matic se čini spremnim da ide naprijed sa usvajanjem vitalnih zakona, a nova državna vlada dijeli mišljenje međunarodne zajednice da je hitno potreban nastavak aktivnosti na povratku, ekonomskoj reformi i približavanju Evropi putem ispunjavanja uslova iz "Road Map-a" Evropske Unije i uslova za članstvo u Vijeću Evrope. Mislim da je to izraženo i na entitetskom nivou, bez obzira na probleme koje smo imali u proteklih nekoliko nedjelja. Gradjani BiH žude za boljim životom, te mislim da nove vlade shvataju potrebu za brzim djelovanjem.

Unistenje Ferhadije bio je barbarski čin

DA: U kontekstu ocjene rada domaćih organa vlasti, kako gledate na odluku banjalučkih zvaničnika da se dade dozvola za obnovu "Ferhadije".

WP: Dobre su vijesti da je napokon data urbanistička saglasnost. Naravno, razocarao sam da je za to trebalo toliko vremena. Nadležni organi su zakasnili 20 mjeseci da daju saglasnost, koju je Dom za ljudska prava zatražio u junu 1999. godine! Urbanistička saglasnost predstavlja prvi korak. Sada Islamska zajednica mora dostaviti nacрте za džamiju, a na osnovu njih će nadležni organi izdati građevinsku dozvolu. Nadam se da će do toga doći brzo i insistiram na tome. Unistenje Ferhadije u maju 1993. bio je barbarski čin.

Medjunarodna zajednica smatra rekonstrukciju svih znacajnih istorijskih i vjerskih spomenika i bogomolja testom na kojem organi vlasti pokazuju svoje opredjeljenje ka pomirenju, povratku i toleranciji.

Pozdravljam hapsenje Milosevica

Hapsenje Slobodana Milosevica koje su izvele beogradske vlasti, vrlo je pozitivan korak koji pokazuje znacajnu opredijeljenost vladavini zakona, sto je od sustinske vaznosti za trajni mir na jugoistoku Evrope. Ovim cinom beogradske vlasti krenule su naprijed na dugom putu stabilnosti i mira u regionu. Milosevicevim hapsenjem svakom regionu je pokazano da niko nije iznad zakona. To se odnosi posebno na ratnog vodju bosanskih Srba Radovana Karadzica i vojnog komandanta Ratka Mladica. Obojicu je Tribunal u Hagu optuzio za genocid i zlocin protiv covjecnosti. Licno sam angaziran na izgradnji groblja za zrtve srebrenickog masakra i znam da njihove porodice nece naci mir dok pocinioci ovog uzasnog zlocina ne budu odgovarali za svoja zlodjela. Gradjani BiH ne mogu se u potpunosti koncentrisati na izgradnji svoje buducnosti dok ne rasciste sa stvarima iz proslosti kazao je Visoki predstavnik, odgovarajuci na molbu nasega lista da prokomentira hapsenje Slobodana Milosevica. Ambasador Petric je istakao da je njegov posao sada u BiH zemlji koja je najvise propatila tokom Miloseviceve vlasti i njegovog utjecaja, pokazuje svu vaznost da pojedinci poput Milosevica ne izbjegnu odgovarati pred licem pravde u Hagu.